2. የአዲስ አበባ ከተማ ነክ መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 4979/97 በታህሳስ 4 ቀን 1999 ዓ.ም. የሰጠው ብይን ጸንቷል፡፡
3. ግራ ቀኙ ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡
4. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ነ/ዓ

የሰ/መ/ቁ. 33875

መጋቢት 25 ቀን 2000 ዓ.ም.

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ

ሒሩት መለሠ

ፀጋዬ አስማማው

ዓሊ መሐመድ

መድኅን ኪሮስ

አመልካች፡- ወ/ሮ የሻረግ አባትኩን ቀረቡ፡፡

ተጠሪ፡- ወ/ሮ መሠረት አድማሱ ቀረቡ፡፡

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ክርክሩ የተጀመረው በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ሲሆን የአሁንዋ ተጠሪ የአቶ ኪዳነወርቅ ብርቁ ሚስት ስለመሆናቸው መጋቢት 16 ቀን 1996 ዓ.ም. በመ/ቁ. 12185 በዚሁ ፌ/ጠ/ፍ/ቤት ቁሩ ምድብ 1ኛ ፍትሐብሔር ችሎት የተወሰነላቸው ሲሆን የአሁንዋ አመልካች የሟች አቶ ኪዳነወርቅ ብርቁ ሚስት እኔ ነኝ፤ ወ/ሮ መሠረት አድማሱ የሟች ሠራተኛ እንጂ ሚስት አልነበሩም በማለት ተቃውመዋል፡፡

ተቃውሞው የቀረበለት ፍ/ቤትም ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ ወ/ሮ መሠረት አድማሱ አቅርበው ያሰሙዋቸው ምስክሮች አቶ ኪዳነወርቅ ብርቁ ድግስ ደግሰው ለተጠሪው ሕዝብ ወ/ሮ መሠረት አድማሱ ሚስቴ ናት፤ ከእንግዲህ ባልና ሚስት ነን ብለው መናገራቸውንና ከዚያም በኋላ አብረው በመኖር ልጆች መውለዳቸውን ያስረዱ በመሆኑና ተቃዋሚዋ ያሰሙዋቸው ምስክሮች ደግሞ የሰጡት ምስክርነት ይህን የሚያፈርስ ባለመሆኑ ተቃውሞው ተቀባይነት የለውም በማለት ቀደም ብሎ የተሰጠውን ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 360/2/ መሠረት አጽንቷል፡፡

የአሁንዋ አመልካች ለከፍ ፡ ቤት ይግባኝ አቅርበዋል፡፡ የፌ/ከ/ፍ/ቤቱም ግራ ቀኙን ካከራከረ ... ፡ መሠረት አድማሱ ምስክሮች ሟች ድግስ ደግሰው ባልና ሚስት ነን ብለው ተናግረዋል ብለው ቢያስረዱም ይህ አባባል በጽሁፍ በሽማግሌዎች ፊት እስካልተደረገ ጊዜ ድረስ ተደረገ የተባለው ጋብቻ በባሕላዊ ጋብቻ ሥር አይወድቅም፡፡ የሥር ፍ/ቤት የወ/ሮ መሠረት አድማሱን ሚስትነት የወሰነው ጋብቻው በሰርተፍኬት ወይም በትዳር ሁኔታ ሳይረጋገጥ ነው በማለት ውሳኔውን በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ መሠረት ሽሮታል፡፡

የአሁንዋ ተጠሪ ደግሞ በፌ/ከ/ፍ/ቤት ውሣኔ ላይ ቅር በመሰኘት ለፌ/ጠ/ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረቡ ሲሆን ጠቅላይ ፍ/ቤቱም የግራ ቀኙን ክርክር ካዳመጠ በኋላ ይግባኝ ባይዋ በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ያሰሙዋቸው ምስክሮች ሟች ድግስ ደግሰው ሰው ጠርተው በሕዝብ ፊት ከእንግዲህ ከወ/ሮ መሠረት አድማሱ ጋር ባልና ሚስት ነን በማለት በመናገር የጋብቻውን መመሥረት ያበሰሩና አብረው በመኖርም ልጆች መውለዳቸውን ያስረዱ በመሆኑ የጋብቻው መኖር በቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 97/1/ መሠረት በሁኔታ ተረጋግጧል፡፡ ይህ ሁኔታ ደግሞ በመልስ ሰጭ ማስረጃ በአንቀጽ 97/2/ መሠረት አልተስተባበለም፡፡ የሥር ፍ/ቤት ለባሕላዊ ጋብቻ የሰጠው ትርጉምም የተሳሳተ

ነው በማለት የፌ/ከ/ፍ/ቤት የሰጠውን ፍርድ በመሻር የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት የሰጠውን ውሣኔ አጽንቷል።

የአሁንዋ አመልካች ያቀረቡት የሰበር አቤቱታም የፌ/ጠ/ፍ/ቤት የሰጠውን ፍርድ በመቃወም ነው። አመልካች በአቤቱታቸው ያካተቱት ቅሬታም ተጠሪ የሟች ሠራተኛ እንጂ ሚስት አይደሉም። ሕጋዊ ሚስት እኔው ነኝ። የተሰሙት የተጠሪ ምስክሮች የሰጡት ምስክርነት በሟችና በተጠሪ መካከል ባሕላዊ ጋብቻ ስለመመስረቱ አያስረዳም። ወቅቱ በ1976 ዓ.ም. ቦታውም አዲስ አበባ በመሆኑ በዚህ ጊዜ የሚፈፀም ባሕላዊ ጋብቻ በሽማግሌዎች ፊትና በጽሁፍ ሰፍሮ የግራ ቀኙንና የሽማግሌዎችን ፊርማ ባረፈበት ሁኔታ መሆን ነበረበት። በሟችና በተጠሪዋ መካከል ተደረገ የተባለው ጋብቻ ይህን የሚያሟላ አይደለም።

የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት እና የፌ/ጠ መልስ ሰጭ ምስክሮች በድግስ ወቅት ሟች ሚስቴ ናት ሲሉ ሰምተናል በማለት የሰጡትን ምስክርነት ብቻ መነሻ በማድረግ የእኔ ምስክሮች ተጠሪዋ ሚስት ሳይሆኑ የሟች ሠራተኛ ናቸው ደመወዝም ይቀበሉ ነበር በማለት ያስረዱትን ባለመቀበል ተጠሪዋ የሟች ሚስት ስለመሆናቸው በሁኔታ ተረጋግጧል በማለት የሰጡት ውሣኔ በቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 4 እና 97/2/ የተመለከተውን ድንጋጌ ያላገናዘበ በመሆኑ ውሣኔው መሠረታዊ የሕግ ስህተት አለበት። ተጠሪዋ ባሰሙዋቸው ምስክሮች ከሟች ጋር በባሕላዊ ሥነ ሥርዓት ጋብቻ የፈፀሙ ስለመሆኑ አላስረዱም እንጂ ፍ/ቤቱ አስረድተዋል እንኳን ቢል ተጠሪዋ ከ1977 ዓ.ም. እስከ 1980 ዓ.ም. ድረስ የሟች ኪዳነወርቅ ብርቁ የጽዳት ሠራተኛ እንደነበሩ የሚያሳይ ማስረጃ መቅረቡ እንዲሁም ሟች ከዚህ ዓለም በሞት የተለዩት ጥር ወር 1994 ዓ.ም. ሲሆን ተጠሪዋ ከ1980 ዓ.ም. ጀምሮ ከሟች በመለየት አቶ ሽፈራው መንክር የተባሉትን ሰው አግብተው ሁለት ልጆች ወልደዋል። ከዚህ ሁኔታም ተጠሪዋ ከሟች ተለያይተው ሟች ከዚህ ዓለም እስከተለዩበት ጊዜ ድረስ የየራሳቸውን ኑሮ ይኖሩ የነበረ ስለመሆኑ መረዳት ይቻላል። እንዲህ ዓይነቱ ሁኔታ ባለበት ተጠሪዋ የሟች ሚስት ናቸው መባሉ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ነው። በመሆኑም የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት እና ፌ/ጠ/ፍ/ቤት የሰጡት ውሣኔ ተሽሮ የፌ/ከ/ፍ/ቤት የተሰጠው ውሣኔ እንዲፀና እንዲወሰንልኝ የሚል ነው።

ተጠሪዋ ደግሞ በሰጡት መልስ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ሚስትነቴን ያረጋገጠልኝ ጥቅምት 15 ቀን 1976 ዓ.ም. ዘመድ ጠርተን ድግስ ደግሰንና ጋብዘን ከዚህ በኋላ ባልና ሚስት ነን ተጋብተናል በማለት መጋባታችንን በማሳወቅ የጋብቻ ሥነ ሥርዓት መፈፀማችንን ከዚህ በኋላም ባልና ሚስት ሆነን ልጅ መውለዳችንን በማስረጃ በመረጋገጡ ነው። አመልካች በወቅቱ ተጠሪ የሟች ባለቤት አይደለችም ሠራተኛው ናት ከማለት በስተቀር በማስረጃ ያረጋገጥኩትን የጋብቻ ሁኔታ ስላለመኖሩ አላስረዱም። የከፍተኛው ፍ/ቤት የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤቱን ውሣኔ የሻረው (ቻን በሽማግሌና በፊርማ ሥነ ሥርዓት መከናወን አለበት የሚል በጣ ርጉም በመስጠት ነው።

የፌ/ጠ/ፍ/ቤትም የከፍተኛው ፍ/ቤት የሰጠውን ትርጉም ሲሽር ሕጉ በአማራጭ ያስቀመጣቸውን ሁኔታዎች ከግምት ያስገባ አይደለም። ከዚህም አልፎ በጽሑፍና በውል አባት ሽማግሌ ፊት መደረግ አለበት የሚለው ድምዳሜ የአ/አበባ ከተማ ማኅበረሰብ ሊወክል የሚችል ባሕላዊ አመራር ነው ብሎ ለመደምደም በቂ መነሻ አይሆንም በማለት ያስቀመጠው ትንታኔ የሕጉን መንፈስ በትክክል የሚገለጽ በመሆኑ ውሣኔው አንዳችም የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ተጠሪ መልስ ሰጥተዋል።

በተጨማሪ ተጠሪ ከሟች ጋር የተዋወቅነውና የትዳር ጥያቄም ቀርቦልኝ የተጋባነው ሟች በሚያንቀሳቅሱት የባሕል ሕክምና ድርጅት ውስጥ በረዳት ሐኪምነት ተቀጥሬ በነበረበት ወቅት ስለመሆኑ አልክድም ብለዋል። ሆኖም ከሟች ጋር ከተጋባን በኋላ ተለያይተን ኖረን አናውቅም። ሟች ከመሞታቸው በፊት ተለያይተው ተጠሪዋ ሌላ ባል አግብታ ነበር የተባለው በስር ፍ/ቤት ያልቀረበና በማስረጃም ያልተረጋገጠ በመሆኑ ተቀባይነት የለውም። ከሟች ባለቤቴ የወለድኩትን ልጅ ያሳደግነውና በአዲስ አበባ ከተማ በወረዳ 19 ቀበሌ 49 ክልል የቤት ቁጥር 008 እና 009 የሆነውን ድርጅትና

የመኖሪያ ቤት ያፈራነው በጋራ ነው፡፡ በሰበር መ/ቁ. 20938 የተሰጠው ውሣኔም አሁን ከቀረበው ክርክር ጋር ተዛማጅነትና ተመሣሣይነት የለውም፡፡

በመሆኑም የፌ/ጠ/ፍ/ቤት የሰጠው ውሣኔ ምንም የሕግ ስህተት የሌለበት በመሆኑ ውሣኔው እንዲጸናልኝ በማለት ተከራክረዋል፡፡ አመልካችም የመልስ መልሳቸውን በማቅረብ ከመዝገቡ ጋር አያይዘዋል፡፡

በበኩላችን ደግሞ ተጠሪዋ የጋብቻ ሁኔታን አረጋግጠዋል ወይስ አላረጋገጡም? አመልካችስ የጋብቻ ሁኔታውን አስተባብለዋል ወይስ አላስተባበሉም? የሚሉት ጭብጦች በመያዝ መዝገቡን መርምረናል፡፡

መዝገቡን እንደመረመርነውም ግራ ቀኙ በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ባካሄዱት ክርክር የተጠሪ ምስክሮች ያስረዱት ሟችና ተጠሪዋ ድግስ ደግሰው ሰው ጠርተው ሟች ከዛሬ ጀምሮ ከተ ባልና ሚስት ሆነዋል ብለው ማሳወቃቸውን ከዚያም በኋላ ልጅ ብረው የኖሩ መሆናቸውን ነው፡፡ ይህ ዓይነቱ ማስረጃ ደግሞ ጋብቻው በቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 4 መሠረት በባሕላዊ ሁኔታ የተፈፀመ መሆኑን የሚያረጋግጥ ነው፡፡ በአንፃሩ የአሁንዋ አመልካች ያሰሙዋቸው ምስክሮች የሰጡት ምስክርነት ተጠሪዋ የሟች ሠራተኛ መሆናቸውንና ከሟች ጋር ስለመጋባታቸው ግን የሚያውቁ መሆናቸውን ነው ያስረዱት፡፡ መጀመሪያ ተጋብተው ግን ደግሞ ሟች ከመሞታቸው በፊት የተፋቱ ስለመሆኑም እንዲመሰክሩ አልተጠየቁም፡፡ እነሱም ይህን አስመልክተው ያሉት ነገር የለም፡፡ ይህ የአመልካች ምስክሮች ምስክርነት ደግሞ ተጠሪዋ ከሟች ጋር የትዳር ጋብቻ ያላቸው መሆኑን በቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 97/1/ ያስረዱትን የሚያስተባብል አይደለም፡፡ ይህን መሠረት በማድረግ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በተጠሪዋና በሟች መካከል ጋብቻ ነበር በማለት የሰጠው ውሣኔ የሚነቀፍበት የሕግ ምክንያት አልነበረም፡፡

የፌ/ጠ/ፍ/ቤትም በሰጠው ውሣኔ በአሁንዋ ተጠሪና በሟች መካከል ባሕላዊ ጋብቻ ስለመመስረቱ በማስረጃ ተረጋግጧል፡፡ በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ የሚፈፀም ባሕላዊ ጋብቻ በሽማግሌ ፊት በጽሑፍና በፊርማ ነው የሚከናወነው በማለት የፌ/ከ/ፍ/ቤት የሰጠው ውሣኔ መንደርደሪያ የሆነውን የሕግ ትርጉምም ተቀባይነት የለውም ሲል በውሣኔው ላይ ያሰፈረውን ትንታኔ ስንመለከትም ውሣኔውና ለውሣኔው መሠረት ተደርጎ የተወሰደው ትንታኔ የሚነቀፍበት ምክንያት የለም፡፡ ምክንያቱም ተጠሪዋ ከሟች ጋር ፈፀምኩት የሚሉትን ባሕላዊ ጋብቻ ስለመመሥረቱ ለማስረዳት የሚጠበቅባቸው የአመሠራረቱን ሁኔታ ማስረዳት ነው፡፡ በምስክሮቻቸው ያስረዱትም ጋብቻውን ለሌሎች ለማሳወቅ ታስቦ ድግስ መዘጋጀቱንና ሰዎች መጠራታቸውን የተጠሩት ሰዎች ከተገኙ በኋላ ሟች ከእንዲህ ከወ/ሮ መሠረት አድማሱ ጋር ባልና ሚስት ሆነናል ዕወቁልን በማለት የተናገሩ መሆናቸውን ከዚያም በመቀጠል ባልና ሚስት ሆነው አብረው መኖራቸውንና ልጅም መውለዳቸውን ነው፡፡ ይህ ዓይነቱ ጋብቻ ደግሞ በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥም የሚፈፀም ነው፡፡ በዚህ ሁኔታ ባሕላዊ ጋብቻ እንዳይፈፀምም የሚከለክል ምክንያት የለም፡፡ ተጋቢዎች ከፈለጉ ጋብቻውን በጽሑፍ በመፈራረም ሊያደርጉት ይችላሉ፡፡ ከፈለጉ ደግሞ በቃል ለማኅበረሰቡ እወቁልን ብለው በመናገር ሊመሰርቱት ይችላሉ፡፡

በመሆኑም የፌ/ጠ/ፍ/ቤት የሰጠው ውሣኔ ምንም ዓይነት የሕግ ስህተት ያለበት ባለመሆኑ የቀረበው የሰበር አቤቱታ ተቀባይነት ያለው ሆኖ አላገኘነውም፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌ/ጠ/ፍ/ቤት በመ/ቁ. 26737 ጥቅምት 4 ቀን 2000 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ፀንቷል፡፡ ይፃፍ፡፡
2. ወጪና ኪሣራን በተመለከተ ግራ ቀኙ ይቻቻሉ ብለናል፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አበለት፡፡

ነ/ዓ